

Decizie de indexare a faptei de plagiat la poziția 00395 / 30.12.2017 și pentru admitere la publicare în volum tipărit

care se bazează pe:

A. Nota de constatare și confirmare a indicilor de plagiat prin fișa suspiciunii inclusă în decizie.

Fișa suspiciunii de plagiat / Sheet of plagiarism's suspicion	
Opera suspicionată (OS)	Opera autentică (OA)
Suspicious work	Authentic work
OS Pop Ioan-Aurel. <i>Istoria Transilvaniei medievale : de la etnogeneza românilor până la Mihai Viteazul.</i> Cluj-Napoca : Presa Universitară Clujeană, 1997.	OA Pop, Ioan-Aurel. <i>Români și maghiarii în secolele IX-XIV : geneza statului medieval în Transilvania.</i> Cluj-Napoca: Fundația Culturală Română, 1996.
Incidența minimă a suspiciunii / Minimum incidence of suspicion	
P01 ¹ p.005:01 – p.008:00	p.008:18 – p.011:00
P02 p.009:01 – p.029:00	p.013:01 – p.034:04
P03 p.030:05 – p.046:03	p.034:07 – p.050:00
P04 p.049:01 – p.053:10	p.051:01 – p.055:21
P05 P.053:14 – p.53:16	p.055:24 – p.055:26
P06 p.053:25 – p.080:17	p.055:27 – p.083:00
P07 p.085:01 – p.111:00	p.084:01 – p.112:13
P08 p.115:07 – p.132:10	p.112:14 – p.131:05
P09 p.134:22 – p.150:07	p.131:06 – p.147:00
P10 p.152:03 – p.165:16	p.148:03 – p.161:00
P11 p.165:18 – p.194:24	p.162:03 – p.191:00
Fișa întocmită pentru includerea suspiciunii în Indexul Operelor Plagiate în România de la Sheet drawn up for including the suspicion in the Index of Plagiarized Works in Romania at www.plagiate.ro	

Notă: Prin „p.72:00” se înțelege paragraful care se termină la finele pag.72. Notația „p.00:00” semnifică până la ultima pagină a capitolului curent, în întregime de la punctul inițial al preluării.

Note: By „p.72:00” one understands the text ending with the end of the page 72. By „p.00:00” one understands the taking over from the initial point till the last page of the current chapter, entirely.

B. Fișa de argumentare a calificării de plagiat alăturată, fișă care la rândul său este parte a deciziei.

Echipa Indexului Operelor Plagiate în România

¹ Pn este numărul piesei de creație care constituie obiectul preluării neconforme.

Fișa de argumentare a calificării

Nr. crt.	Descrierea situației care este încadrată drept plagiat	Se confirmă
1.	Preluarea identică a unor pasaje (piese de creație de tip text) dintr-o operă autentică publicată, fără precizarea întinderii și menționarea provenienței și înșușirea acestora într-o lucrare ulterioară celei autentice.	☒
2.	Preluarea a unor pasaje (piese de creație de tip text) dintr-o operă autentică publicată, care sunt rezumate ale unor opere anterioare operei autentice, fără precizarea întinderii și menționarea provenienței și înșușirea acestora într-o lucrare ulterioară celei autentice.	☐
3.	Preluarea identică a unor figuri (piese de creație de tip grafic) dintr-o operă autentică publicată, fără menționarea provenienței și înșușirea acestora într-o lucrare ulterioară celei autentice.	☐
4.	Preluarea identică a unor tabele (piese de creație de tip structură de informație) dintr-o operă autentică publicată, fără menționarea provenienței și înșușirea acestora într-o lucrare ulterioară celei autentice.	☐
5.	Republicarea unei opere anterioare publicate, prin includerea unui nou autor sau de noi autori fără contribuție explicită în lista de autori	☐
6.	Republicarea unei opere anterioare publicate, prin excluderea unui autor sau a unor autori din lista inițială de autori.	☐
7.	Preluarea identică de pasaje (piese de creație) dintr-o operă autentică publicată, fără precizarea întinderii și menționarea provenienței, fără nici o intervenție personală care să justifice exemplificarea sau critica prin aportul creator al autorului care preia și înșușirea acestora într-o lucrare ulterioară celei autentice.	☒
8.	Preluarea identică de figuri sau reprezentări grafice (piese de creație de tip grafic) dintr-o operă autentică publicată, fără menționarea provenienței, fără nici o intervenție care să justifice exemplificarea sau critica prin aportul creator al autorului care preia și înșușirea acestora într-o lucrare ulterioară celei autentice.	☐
9.	Preluarea identică de tabele (piese de creație de tip structură de informație) dintr-o operă autentică publicată, fără menționarea provenienței, fără nici o intervenție care să justifice exemplificarea sau critica prin aportul creator al autorului care preia și înșușirea acestora într-o lucrare ulterioară celei autentice.	☐
10.	Preluarea identică a unor fragmente de demonstrație sau de deducere a unor relații matematice care nu se justifică în regăsirea unei relații matematice finale necesare aplicării efective dintr-o operă autentică publicată, fără menționarea provenienței, fără nici o intervenție care să justifice exemplificarea sau critica prin aportul creator al autorului care preia și înșușirea acestora într-o lucrare ulterioară celei autentice.	☐
11.	Preluarea identică a textului (piese de creație de tip text) unei lucrări publicate anterior sau simultan, cu același titlu sau cu titlu similar, de un același autor / un același grup de autori, în publicații sau edituri diferite.	☒
12.	Preluarea identică de pasaje (piese de creație de tip text) ale unui cuvânt înainte sau ale unei prefete care se referă la două opere, diferite, publicate în două momente diferite de timp.	☐

Notă:

a) Prin „proveniență” se înțelege informația din care se pot identifica cel puțin numele autorului / autorilor, titlul operei, anul apariției.

b) Plagiatul este definit prin textul legii².

„...plagiatul – expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la operele originale...”

Tehnic, plagiatul are la bază conceptul de **piesă de creație** care³:

„...este un element de comunicare prezentat în formă scrisă, ca text, imagine sau combinat, care posedă un subiect, o organizare sau o construcție logică și de argumentare care presupune niște premise, un raționament și o concluzie. Piesa de creație presupune în mod necesar o formă de exprimare specifică unei persoane. Piesa de creație se poate asocia cu întreaga operă autentică sau cu o parte a acesteia...”

cu care se poate face identificarea operei plagiante sau suspicionate de plagiat⁴:

„...O operă de creație se găsește în poziția de operă plagiată sau operă suspicionată de plagiat în raport cu o altă operă considerată autentică dacă:

- i) Cele două opere tratează același subiect sau subiecte înrudite.
- ii) Opera autentică a fost făcută publică anterior operei suspicionate.
- iii) Cele două opere conțin piese de creație identificabile comune care posedă, fiecare în parte, un subiect și o formă de prezentare bine definită.
- iv) Pentru piesele de creație comune, adică prezente în opera autentică și în opera suspicionată, nu există o menționare explicită a provenienței. Menționarea provenienței se face printr-o citare care permite identificarea piesei de creație preluate din opera autentică.
- v) Simpla menționare a titlului unei opere autentice într-un capitol de bibliografie sau similar acestuia fără delimitarea întinderii prelăuirii nu este de natură să evite punerea în discuție a suspecțiunii de plagiat.
- vi) Piese de creație preluate din opera autentică se utilizează la construcții realizate prin juxtapunere fără ca acestea să fie tratate de autorul operei suspicionate prin poziția sa explicită.
- vii) În opera suspicionată se identifică un fir sau mai multe fire logice de argumentare și tratare care leagă aceleași premise cu aceleleași concluzii ca în opera autentică...”

² Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 505 din 4 iunie 2004

³ ISOC, D. *Ghid de acțiune împotriva plagiatului: bună-conducță, preventire, combatere*. Cluj-Napoca: Ecou Transilvan, 2012.

⁴ ISOC, D. *Prevenitor de plagiat*. Cluj-Napoca: Ecou Transilvan, 2014.

COLECTIA UNIVERSITARIA 6
Cursuri universitare pentru studenți
**Istoria Transilvaniei medievale:
de la etnogeneza românilor până la Mihai Viteazul**
prof. dr. Ioan-Aurel Pop

© 1997 Editura Presa Universitară Clujeană

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Editurii Presa Universitară Clujeană.
Reproducerea integrală sau parțială a textului este interzisă și va fi pedepsită
conform legii.

Editura Presa Universitară Clujeană
M. Kogălniceanu nr.1
3400 Cluj-Napoca
România
Tel.: 40-064-194315
Fax: 40-064-191906

I.S.B.N. 973-9261-24-8

Universitatea "Babeș-Bolyai"
Facultatea de Istorie și Filosofie
Catedra de Istorie Medievală

Prof. univ. dr. IOAN-AUREL POP

Istoria Transilvaniei medievale: de la etnogeneza românilor până la Mihai Viteazul

BCU Cluj-Napoca

4060 049 386X

Editura Presa Universitară Clujeană

Cluj-Napoca
1997

Notă

În lucrarea de față, notele bibliografice sunt prescurtate. Pentru întregirea prescurtărilor, se va consulta *Bibliografia selectivă* din final, unde modul de prescurtare este marcat între paranteze.

La unele izvoare din perioada antică și medievală timpurie nu s-au făcut trimiteri după o ediție anume, ci s-au indicat, după cutumă, nume sau numere de capitole și subcapitole.

Numerotarea notelor bibliografice s-a făcut pe capitole, iar, în cazul capitolului 3, mai întins, pe subcapitole grupate, pentru a evita ajungerea la numere prea mari și pentru a nu îngreuna lectura.

1. De la dacoromani la români: Transilvania spre finalul mileniului I al erei creștine

1.1. Europa postromană și lumea barbară. Moștenirea Romei

Criza și apoi destrămarea Imperiului Roman, petrecute prin ecouele III-V d.Hr., au lăsat, cu precădere în Europa, un vid politic imens. Imperiul – modelul clasic de organizare statală – a reprezentat mereu un miraj pentru populațiile situate spre nord și est. Întins, în perioada sa de maximă expansiune, din cețurile reci ale Britaniei, până în nisipurile fierbinți ale Africii și de la Oceanul Atlantic până la Tigru și Eufrat, statul roman, printr-o operă de legiferare și de organizare unică, a creat o zonă tricontinentală relativ stabilă. Stabilitatea s-a datorat în mare măsură procesului de romanizare care, omogenizând civilizații și culturi diferite sub semnul limbii latine, al credințelor și tradițiilor romane, a așezat sigiliul Romei¹ asupra unei mari părți a Europei. Din perspectivă contemporană, Imperiul Romei a fost prima încercare – reușită parțial și temporar – de „uniune politică europeană“.

Aventura romană în formă latină a durat în jur de 1250 de ani, de la 753 î.Hr. până la 476 d.Hr. În Răsărit, o parte a statului roman s-a menținut sub numele de Imperiul Roman de Răsărit și apoi Bizantin încă aproape 1000 de ani, de la 476 la 1453. În spus, titlul de *imperator Romanorum*, justificat doar în măsură nefimă în planul realității, a existat o altă mie de ani, din 800 –

giuni limba latină s-a menținut în biserică românească mai mult timp⁴³.

Aceasta nu înseamnă că românii au rămas atașați ierarhiei răsăritene în mod definitiv. Lupta între Roma și Bizanț pentru întărietate în spațiul românesc, pentru subordonarea bisericilor românilor a continuat până în secolul XIV, cu sorți schimbători de izbândă. Totuși, apropierea geografică de Bizanț și influența slavo-bizantină dinspre sud au făcut ca imperiul să constituie mereu un model și un protector pentru români, chiar și atunci când acesta nu mai reprezenta decât o idee. Prin urmare, nu ortodoxia și slavonismul au determinat ruperea contactelor românilor cu Occidentul, ci realitățile geopolitice și istorice ale zonei central-sud-est-europene de după secolul IV. Se poate spune chiar că din cauza acestor evoluții care au condus la izolarea românilor față de Apus, au ajuns românii să adopte ortodoxia și slavonismul. Nu este mai puțin adevărat că, ulterior, după adoptare, ortodoxia și slavonismul – fenomene circumscrise unui spațiu relativ izolat și profund atașate tradiției – au favorizat menținerea românilor departe de cultura Apusului și de realizările adiacente ei.

1.7. Între Roma și Bizanț: state incipiente în centrul și sud-estul Europei spre finalul mileniului I al erei creștine

P03

După invazia și aşezarea slavilor pe spații vaste din centrul și estul Europei, spre deosebire de ceea ce se întâmplase după venirea migratorilor anteriori, tabloul etnic al regiunii s-a modificat. Nici valurile barbare care vor urma slavilor (protobulgari, pecenegi, cumani), cu excepția ungurilor, nu vor supraviețui sub aspect etnic, ci vor fi asimilate de populațiile și popoarele preexistente. Alcătuirile politice ale barbarilor care i-au precedat pe slavi în zonă au fost labile, fără consistență. Slavii, deveniți de timpuriu sedentari, au examinat o vreme modelele de state pe

2. Societatea ungără timpurie.

De la Munții Urali spre centrul Europei

2.1. Ungurii înainte de secolul X: deplasarea de la Munții Urali la nordul Mării Negre

După invazia protobulgarilor la sud de Dunăre (cca 680 d.Hr.) au trecut mai bine de două secole până când un nou val de migratori, anume unguri, să-și facă apariția din stepele nord-pontice, în secolul IX. Cam în aceeași vreme cu ungurii sau chiar cu puțin înainte de ei, în anumite zone ale spațiului dunăreano-pontic și intracarpatic, au început să atace pecenegii, populație de neam türk, originară din Asia Centrală. Din secolul ~~XI~~^{XII} încep atacurile uzilor și cumanilor, cei din urmă exercitând chiar o dominație mai îndelungată asupra spațiului extracarpatic. În fine, la 1241, spațiul românesc a fost atacat de tătari¹.

Revenind la unguri sau maghiari, constatăm că aceștia erau o populație fino-ugrică, din ramura ugriană, originară din spațiul cuprins între Munții Altai și nordul Iranului. În secolul I d.Hr., ei au plecat din această regiune și s-au așezat pentru un timp în ținuturile cuprinse între Munții Urali, fluviul Volga și râul Kama.

Sursele prime referitoare la unguri sunt orientale, apoi bizantine și, în final, latine occidentale și slave. Cele mai importante izvoare bizantine în acest sens sunt *Taktika* împăratului Leon Filosoful (886-912) și *De administrando imperio*, lucrare aparținând unui alt împărat, anume Constantin Porfirogenetul (913-959).

Iată, deci, că două izvoare din două arii culturale diferite redau, independent una de alta, același lucru, anume relevă prezența românilor pe teritoriile pe care aveau să se așeze și ungurii după 895-896. Acest fapt este, categoric, garanția veridicității informației transmise astfel⁸². Noua și surprinzătoarea ipoteză, conform căreia *Anonymus* s-ar fi aflat la Kiev între anii 1188-1190 și ar fi cunoscut acolo textul cronicii ruse ori, dacă nu, ar fi făcut acest lucru prin intermediari, este lipsită de orice temei⁸³. Întâi, nici nu se știe cu precizie când a trăit și a creat *Anonymus*. În al doilea rând, nu se știe nimic despre circulația unor copii ale letopisețului rusesc între 1150-1200. În al treilea rând, textul lui *Anonymus* și cel al cronicii kievene nu prezintă nici o asemănare. În fine, nu există nici o mărturie că *Anonymus*, educat în mediul apusean, ar fi știut slavo-rusa⁸⁴. Prin urmare, cele două izvoare aflate în atenție rămân deplin independente, iar dacă, în cazul românilor, informația lor concordă, este un semn că această informație este corectă.

2.8. „Blachii ac pastores Romanorum...“

P05

Primul istoric cunoscut care face legătura între români și romani este Ioan Kynnamos, care-i surprinde pe români participând, în 1167, la o campanie bizantină contra ungurilor⁸⁵. Kynnamos era secretarul împăratului Manuel Comnenul și era foarte bine informat asupra acestei campanii și asupra teritoriului locuit de români, la nord și la sud de Dunăre. Despre români, se pare că despre cei nord-dunăreni, demnitarul bizantin afirma: „Se zice că sunt coloni veniți de demult din Italia“⁸⁶. Cu alte cuvinte, Kynnamos exprima o opinie răspândită, curentă în epocă, anume că românii se trag din romani.

Cum s-a văzut, și Notarul Anonim al regelui Bela, cam în aceeași vreme cu istoricul bizantin și independent de el, afirmă că țara Pannoniei era locuită de *Sclavi, Bulgarii et Blachii ac pastores Romanorum*⁸⁷. S-a discutat mult între istorici și filologi

3. State incipiente atestate de unele izvoare scrise pe teritoriul Transilvaniei (secolele IX-XI)

3.1. Generalități. Concepția istorică și viziunea politică a Notarului lui Béla

Anonymus, ca și alți cronicari din centrul și apusul Europei în secolele XII-XIII, s-a pus în slujba propagandei patriotice și naționale¹, în sensul pe care acest din urmă termen îl-a căpătat grație noilor cercetări referitoare la națiunea medievală². Această propagandă favorabilă monarhiilor naționale pe cale de a se constituи cuprinde câteva direcții: 1) atitudinea antiimperială, deoarece *Imperiul Franc de Est*, devenit apoi *Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană*, promova o ideologie politică înglobantă, de subordonare a națiunilor și statelor; 2) căutarea sau, în lipsă, crearea și susținerea unei origini vechi ilustre a poporului respectiv și chiar a dinastiei; 3) invocarea „dreptului istoric” al statului (regatului, principatului) în cauză, de stăpânire asupra teritoriului propriu³.

Anonimul lui *Bela* se încadrează perfect în această grilă, aplicabilă autorilor occidentali de geste, din secolele XII-XIII. El manifestă clară antipatie față de împărații germani, cărora nu le acordă niciodată titlul oficial de *imperator Romanorum* (unde *Romani* ar avea înțeles politic), ci pe acela de *imperator/rex Theutonicorum* (unde *Theutonici* are sens etnic și valoare peiorativă)⁴. Supușii împăraților germani sunt, de asemenea, denumiți prin etniconul *Theutonici*, sau prin numele gentilico-

taci vă

teritoriale ale vechilor uniuni de triburi devenite *nationes*: *Allemanni*, *Bavari*, *Franci*, *Saxoni*⁵. Occidentul medieval manifestă aceeași atitudine și față de basileii bizantini, numiți și ei, de regulă (în loc de *imperator Romanorum*), *rex* sau *imperator Grecorum*. Cum s-a văzut, *Anonymus* folosește noțiunea de *Romani* numai în înțeles etnic.

În ceea ce privește originea ilustră a poporului și a dinastiei, Magistrul P. nu ezită să-i facă pe unguri descendenții direcți ai hunilor, iar pe *Arpad* urmașul lui Attila⁶. Teoria are o evidentă funcție politică, deoarece ea este menită să legitimeze stăpânirea regalității ungare asupra Pannoniei și a populațiilor găsite pe teritoriile cucerite sub *Arpad*⁷.

Gesta Hungarorum ilustrează și teoria „dreptului istoric” al regatului și al „adevărăților unguri” asupra teritoriului cucerit. Dreptul acesta „istoric” se sprijină, în viziunea lui *Anonymus* și a altor cronicari, pe cel puțin două argumente: a) ascendența hunică a ungurilor, fapt ce le conferă vechime și faimă; b) preocuparea față de elita ungurilor descălecători, față de rolul său în societate și raporturile acestei elite cu popoarele și populațiile cucerite. *Anonymus* încă nu dezvoltă al doilea argument, dar sugerează evoluția problematicii. El spune că dorește să scrie „genealogia regilor Ungariei și a nobililor lor, în ce chip cele șapte persoane principale, care se numeau «șaptemagliari» (*Hetumoger*), au venit din Țara Scitică ..., câte regate și câți regi au subjugat sau din care motiv poporul plecat din Țara Scitică se cheamă în limba străinilor unguri (*Hungarij*), iar în limba sa proprie maghiari (*Mogerij*)⁸. S-a apreciat, pe bună dreptate, că pe vremea lui *Anonymus* nu era formată deplin o conștiință națională medievală (feudală) în Ungaria, cronicarul având doar conștiință statului, ca sumă teritorială a tuturor locuitorilor ce se priveau pe sine drept supuși ai regelui descendant din șeful suprem al cuceritorilor, *Arpad*⁹. La cronicarul următor, Simon de Kézai, lucrurile se clarifică, în sensul că, deplasând accentul de la stat-teritoriu la populație, el consideră că hunii și ungurii, în număr de 108 clanuri, au dat naștere nobililor ungari din secolul XIII, care, toți, au aceeași origine; în dreaptă consecință, aproape toti